

A Tóraadás után megszűnik az időrendiség – de vajon miért?

Amióta a Tórát elkezdtük olvasni, a Teremtés könyvétől kezdve egészen a mostani hetiszakaszokig, minden *rendben* volt.

Legalábbis *időrendben*.

A Talmud bölcsei Mózes negyedik könyvében figyelemreméltó anomáliát vesznek észre: az 1. fejezet a kivonulást követő második év *második hónapjáról* ír (1:1), a 9. fejezet azonban ugyan ezen év *első hónapjáról* (9:1).

„*Ez azt jelenti, hogy nincsen korábban és később a Tórában [én mukdám umeuchár bátorá].*” (Peszáchim 6b)

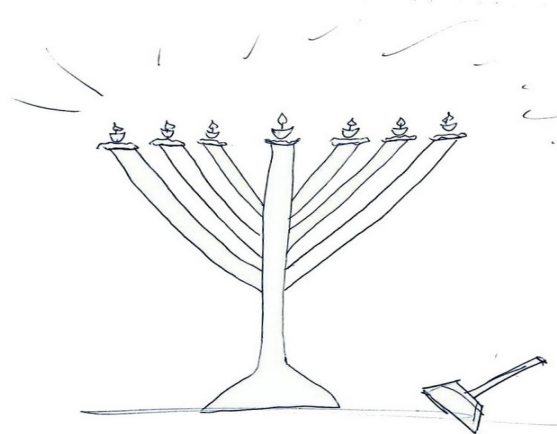
Természetesen ez semmiképpen nem jelentheti azt, hogy a Tórában az időrendnek ne lenne fontos szerepe. Ha pedig ez így van, akkor új feladatunkká válik az is, hogy minden ilyen esetben megértsük, hogy miért volt fontos eltérni az időrendtől?

Milyen más logika írja felül az események történeti sorrendjét?

Gondoljuk végig: a Tóra a Teremtéssel kezdődött, egyik nemzedéket írta le a másik után, egészen Noéig, majd Ábrahámig. Végighaladtunk az ősatyák történeteiben, József és a testvérek, majd az egyiptomi száműzetés és kivonulás történetén Mózesrel és Áronnal, egészen a Szináj hegyi Tóraadásig.

Az első olyan pont tehát, ahol kérdőjeleink vannak a sorrenddel kapcsolatban, az a Tóraadást közvetlenül követő szakaszok. A múlt héten a *Mispátim* hetiszakasz sok törvényről szólt, elsősorban ember és embertársa közötti témákról: szolgák, lopás, károkozás, őrzés – csupa-csupa pénzügyi és polgárjogi témák.

Most pedig egy látszólag éles váltással a Szentély építésének parancsolatát kapjuk meg, annak minden technikai részletével együtt: „*És építsenek nekem Szentélyt, hogy közöttük lakhassak.*” (Mózes 2., 25:8) Valójában azonban éppen e két téma, a polgárjog és a Szentély építése között olvasunk az ünnepekről, amik egyfajta átmenetet képeznek:

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség • **Székhely:** 1084, Budapest, Scheiber Sándor u. 2. • **Felelős kiadó-szerkesztő:** Szántó-Várnagy Binjomin • **Rajz:** Farnadi-Jeruzálmi Avija • **Terjesztés:** Vida Ákos • **Megjelenik** 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

„Három ünnepet ünnepeljetez nekem az évben: a kovásztalan kenyér ünnepez [Peszách] [...], az aratás ünnepez [Sávuot] [...] és a begyűjtés ünnepez [Szukot] [...]

Három alkalommal egy évben jelenjen meg minden férfi az Úr, az Örökkévaló színe előtt.” (Mózes 2., 23:14-17)

Már az ünnepek parancsában is megjelenik az utalás a majdani Szentélyre, ahol meg kell jelennünk az ünnepnapokon. Ez az, amit a Tóra úgy nevez, hogy „az Örökkévaló színe előtt”¹.

Hogyan függ tehát össze a *Mispátim* és a *Trumá*, a polgárjog és a Szentély építésének témája? És milyen logika alapján lesz éppen ez a két téma az, ami először bővebb kifejtésre kerül a Tóraadás után?

A Tórában ezen a ponton először nem elég azt válaszolnunk erre a kérdésre, hogy „mert ez következett időrendben”. Hiszen ezek törvények, és nem történeti események².

„Rabbi Szimláj magyarázta: 613 parancsolatot kapott Mózes. 365 tilalmat, a napév napjainak megfelelő számban, és 248 tevőleges parancsolatot, az ember porcikáinak megfelelő számban.

Mondta Rav Hamnuna: hol van ez leírva? 'Tórát parancsolta nekünk Mózes' – a Tóra szó számértéke pedig 611. Az első 2 parancsolatot azonban a Teremtőtől közvetlenül hallottuk.” (Mákot 23b)

Amikor a Talmud bölcsei a Tóra parancsolatainak számát számolják, megkülönböztet-

nek *tevőleges* és *tiltó* parancsolatokat. Egyszerű értelmezés szerint *tiltás* az, ami a „ne” szóval kezdődik, minden más *tevőleges*.

Ennél mélyebb igazságra találhatunk rá Dávid király tanításának nyomán elindulva:

„Őrizd nyelvedet a rossztól, ajkadat a hamid beszédétől! **Távolodj el a rossztól [szur mérá] és cselekedj jót [ászé tov], keresd a békét, és szaladj utána!**” (Zsoltárok 34:14-15)

Ebben az új rendszerben a *szur mérá* felel meg a negatív parancsolatnak, míg az *ászé tov* a pozitívnek. A rossztól való eltávolodás nem feltétlenül jelenik meg tiltás formájában.

Például amikor a Tóra arról ír, hogy le kell rombolni a bálványimádó oltárokat a Szentföldön, az formailag *tevőleges*, a tartalmi célja viszont az eltávolodás a rossztól.

Hasonlóan, amikor a Tóra megparancsolja, hogy szombaton ne gyűjtsunk tüzet, az *ászé tov*, azaz konstruktív parancsolat. Célja a szentséghez való közeledés, még akkor is, ha formailag tiltás.

Ez megmagyarázza e két hetiszakasz sorrendjét. A *Mispátim* polgárjogi törvényei a helytelen viselkedésről szoktatnak le, míg a *Trumá* a szentséghez való közeledésről szól.

E kettő között képeznek átmenetet az ünnepek, melyeket megtartunk, azonban alkotunk nem kell hozzájuk, hiszen az időben már mintegy meg vannak teremtve. A Szentélyt azonban ténylegesen is létre kell hoz-

1 Valójában az Ő nagysága végtelen: az egész világot betölti, és még annál is hatalmasabb. Mégis, mi emberek nem érezzük, nem érezhetjük mindig egyformán, mivel nem így működünk. Szükségünk van különleges helyekre és időkre, amikor közelebb kerülhetünk Hozzá.
2 Annyit talán mondhatunk, hogy ezeket a törvényeket, ebben a sorrendben kapta meg először Mózes vagy adta át a zsidó népnek elsőként. De ezzel együtt is megmarad a kérdés: miért éppen ezeket, miért éppen ilyen sorrendben? A Talmud bölcsei szerint egyébként az első néhány törvényt még a Nádas tengeren való átkelés után, a Tóraadás előtt megkaptuk (ld. Mózes 2., 15:25, Rási).

nunk, meg kell építeni, és össze kell gyűjteni az ahhoz szükséges építőelemeket.

Ez az a logika, ami a Tórában először felülírja az időrend fontosságát. Egyúttal utat

mutat abban is, hogy a Tóra összes többi parancsolatát hogyan tudjuk fejlődésünk szintrendszereként értelmezni.

A Szentély és a számok – miért a sok részlet?

Aktuális hetiszakaszunk talán egyik leginkább szembeötlő, sőt, talán megdöbbenítő jellemzője: a mértékek (héberül: *midot*).

Ugyanis nemcsak az a parancs van leírva benne, hogy fogjunk össze, és építsük meg a pusztai Szentélyt, és hogy milyen fő részei legyenek.

Hanem megannyi elemnek a pontos méretei is szerepelnek: milyen hosszú, milyen széles, milyen magas legyen a frigyláda, az oltár, az asztal, az udvar, a függönyök, stb.

Ez már csak azért is különösen elgondolkodtató, mert az írott Tóra az, ami a legfontosabb alapelveket tartalmazza, míg a szóbeli hagyomány az, ami a pontos részletekre megtanít. Ezek vannak lejegyezve a Misnában, a Talmudban és a halachikus irodalomban (pl. *Rámbám, Sulchán Áruch*).

A Szentély dimenzióiról azonban azt gondolnánk, hogy **még a szóbeli hagyományban sem lenne helyük, nemhogy a leírt, örök Tórában!**

Hiszen a Mózes által felépített pusztai Szentélyt csak egyszer kellett megalkotni. Ráadásul hosszútávon a szent sátrat egy jóval állandóbb kőépületnek kell felváltania³.

Vajon mi az üzenete ezeknek a látszólag technikai szakaszoknak? Mire helyes gondolnunk, amikor ezeket a számokat tanulmányozzuk?

Nem ez az első alkalom, hogy ilyesmivel találkozunk.

„*És ez az, ahogyan készítsed: 300 könyök legyen a bárka hossza, 50 könyök a szélessége, és 30 könyök a magassága*” (Mózes 1., 6:15)

Ahhoz, hogy ezt megérthessük, három kérdést kell feltennünk egyszerre: mi a lényegi üzenete, célja 1. a bárkának, 2. a Szentélynek, valamint 3. a méreteknek?

A **Szentélyt** maga a Tóra fogalmazza meg: „*hogy közöttetek lakhassak*” (25:8). Fizikai hely, ahol a szellemivel lehet érintkezni. Mintegy **leereszkedés a magasból**.

A **bárka** ennek éppen az ellenkezője: amikor a fizikai létezés elpusztul, a bárka az, ami **kiemeli és átmenti** a fizikai világból azokat, akik erre érdemesek.

A **méretetek** kapcsolják össze a szellemi és fizikai világot. Minden, amit az ember elképzel, pusztán a gondolataiban létezik. A konkrét számok azok, amik **lehozzák a fizikai világba**, a megvalósulás helyszínére.

3 Ennek az új Szentélynek a gondolatát látszólag Dávid király fogalmazta meg: „*Íme, én cédrusfából épült házban lakom, az Örökkévaló ládája pedig függönyök között lakik!*” (Sámuel 2., 7:2) Gyökerei azonban már a Tórában fellelhetők, először talán éppen az előző hetiszakaszban olvasott – és előző cikkben is említett – mondatban (Mózes 2., 23:17), valamint Mózes 5. könyvében egy igen gyakran visszatérő kifejezésben: „*a hely, melyet az Örökkévaló választ*” (pl. 12:11), ami hagyományosan Jeruzsálemre utal.

Misenichnász Ádár márbin beszimchá!

„Amikor belépünk Ádár hónapba, sokasodunk az örömben” (Táánit 29a)

Ádár havi események közösségünkben:

Március 7. péntek este – **Zájin Ádár vacsora.**

Közösségünkbe látogat Mester Tamás, a BZSH elnöke.

Március 13. csütörtök este 18:15: **Purim:** ima, Megilá, zene, koktél, jó társaság!

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 16:18 és 17:09 között.

Szombat kimenetele: 18:15.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:10-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Péntek esti vendégünk: *Villányi Benjámín* egyetemi tanársegéd.

Ezúton is köszönjük a múlt heti beszélgetést *Babits Antal* vallásbölcseletről!

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában.*

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában.*

Most pénteken és szombaton (február 28-án és március 1-jén): **Ádár hónap újhaldja.**

A hónap jellege⁴ a zsidó hagyományban: *nevetés.*

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában március hónapban:

Március 8-án (**jövő héten!**), *Tecáve* szombatján és

Március 22-én, *Vájákhél* szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN IV. évfolyam 19. számát

Winkler Miksa adományozta

Forintos Marika

Mirjám bát Jekusziel

emlékének szentelve, akinek *Svát hónap 30-án* van a 4. jorcájtja.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!

4 A *Széfer Jecirá*, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, izgatottság, ízlelés, nevetés).